

Motion till riksdagen 2005/06: MJ13

av Anita Brodén m.fl. (fp)
med anledning av skr. 2005/06:47

Småskalig livsmedelsförädling

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av regelförenklingar för att ge förutsättningar för fler småskaliga verksamheter på landsbygden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Livsmedelsverket i uppgift att inom projekten för 24-timmarsmyndigheten samla webbaserad information om regelverk kring småskalig livsmedelsproduktion.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att slakteriavfall inte bör hanteras som riskavfall.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ambitionen att förenkla den administrativa bördan skall ha en högre prioritet och ambitionsnivå och att målen skall uppnås senast den 31 december 2006.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det inte är en statlig uppgift att ha synpunkter på branschsamverkan.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge Livsmedelsverket ett särskilt uppdrag vad gäller arbetet med intensifierade tillsynsrekommendationer och utbildning av livsmedelsinspektörer vad avser småskalig livsmedelsproduktion.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utredningen om levandedjursbesiktning också tar med ekonomiska och praktiska aspekter för såväl slakterierna som lantbrukarna.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om små och medelstora livsmedelsföretags deltagande i forskningsprojekt.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avsaknaden av internationella utblickar i skrivelsen.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att i olika internationella sammanhang ytterligare verka för att undanröja eskalerade tullar.

Fel! Okänt namn på

Inledning

Folkpartiet anser att det är angeläget att småskalig livsmedelsproduktion och småskalig livsmedelsförädling får förutsättning att utvecklas då det ökar möjligheten för både tillväxt och ett varierat livsmedelsutbud. Vi anser också att det finns en utvecklingspotential vad gäller lokal/regional mat i samband med besöksnäring och turism och ser MTR-uppgörelsen som ett steg i riktningen mot ett friare företagande.

Det har idag blivit allt vanligare att kombinera en småskalig livsmedelsproduktion med jordbruk och turistverksamhet. Sveriges turistnäring är en av de näringar som har haft en mycket gynnsam utveckling de senaste åren. Turistnäringen är till största delen småföretagsbaserad och spelar en mycket viktig roll för Sveriges generella näringspolitik.

Utgångspunkten för en liberal livsmedelspolitik är att konsumenternas intressen sätts främst. Kraven på livsmedelsproduktionen måste därför grunda sig på principerna om öppenhet, spårbarhet, redlighet och renlighet samt en väl fungerande konkurrens. Vi ser dock ingen konflikt mellan ett välfungerande regelverk för små livsmedelsproducenter och dessa krav. I stället utgör framför allt den lokalt producerade maten med de lokala mattraditionerna i fokus ett stort konsumentintresse.

Folkpartiet har länge arbetat för att EU bör införa en basnivå för livsmedelssäkerheten och det är med glädje som vi ser att flera av de frågor som vi arbetat med nu börjar få genomslag. Detta gäller t.ex. kraven på en gemensam livsmedels- och djurskyddskontroll i alla 25 medlemsländer.

Folkpartiet har både i motionerna *En liberal jordbruks-, skogs- och fiskepolitik* och *Livsmedelspolitik på konsumenternas villkor* utvecklat detaljerna kring vår syn på frågor som direkt berör detta område så som företagande på landsbygden och livsmedelssäkerhet ur ett bredare perspektiv.

Riksdagen beslutade i mars 2001 om ett tillkännagivande avseende förbättrade förutsättningar för småskalig livsmedelsproduktion med utgångspunkt i regelförenklingar och hur staten skall främja nyetablering inom området. Vi ser denna skrivelse som regeringens redovisning av detta uppdrag och kan konstatera att regeringen mer har koncentrerat sig på bidragssystemen än på förenklingsarbetet.

I skrivelsen, som bygger på Jordbruksdepartementets promemoria *Småskalig livsmedelsförädling* (Ds 2005:22), gör regeringen bedömningen att småskalig, lokal eller regional mat fyller en viktig funktion för många konsumenter. Den slutsatsen delar vi givetvis och är då desto mer förvånade att regeringen endast presenterar en skrivelse och inte en proposition med skarpa förslag. Inte minst med hänsyn till att handelns intresse för denna typ av produktion har minskat något (enligt LivsTek AB). I skrivelsen räknar regeringen i stället på ett antal områden upp att man ämnar återkomma.

Behovet av ett tydligt företagarperspektiv

När man arbetar med företagsfrågor är det viktigt att skilja på vad som är statens uppgift för att skapa ett gott företagsklimat och vad som ligger som ansvar för den enskilde företagaren och de organisationer som hon väljer att organisera sig i. Som företagare har man en uppgift och en drivkraft att söka marknad för sina produkter. Statens uppgift är att sätta upp spelreglerna för en fungerande marknad och en lagstiftning som ger ett starkt konsumentskydd. Vi anser att regeringen ibland blandar ihop dessa olika roller i sin skrivelse och går in och kommenterar frågor som mer rör frågor som bör lösas av företagen själva och inte av staten. Därmed tappar man också fokus på det som är statens uppgift för att skapa bra villkor för den småskaliga livsmedelsindustrin.

För en hållbar utveckling på landsbygden har just matförädlingen en mycket stor betydelse. Det är intressant att notera att regeringen själv skriver att ”statens roll bör vara att skapa goda förutsättningar för såväl små som medelstora och större företag”. Folkpartiet har enträget drivit småföretagarfrågorna och föreslagit en mängd förenklingar i regelsystemet just för att underlätta företagsetableringar. Eftersom landsbygden har en stor andel av enmans- och fåmansföretag skulle dessa regelförenklingar vara en viktig insats.

Skrivelsen tar dessvärre sin utgångspunkt i diverse stöd och projektbidrag. De kan förvisso för en del företag vara ett välkommet bidrag, men det löser sällan den grundläggande problematiken, nämligen den att skapa förutsättningar för nya och växande företag. I Jordbruksverkets och Livsmedelsverkets rapport 2005 kunde man konstatera att många företag låter bli att söka ekonomiskt stöd därför att man tycker att stödreglerna är för krångliga. Det finns mycket som tyder på att andra insatser än direkt företagsstöd skulle förbättra den småskaliga produktionens villkor mer och att dessa insatser skulle ha en högre kostnadseffektivitet. Det gäller framför allt de generella regelverken för småföretagare men det finns också mycket att göra vad gäller regler för livsmedelsproduktion specifikt. Genom ett företagarvänligt regelverk tas människors kreativitet och entreprenörskap till vara på bästa sätt. Det handlar till stora delar att förenkla, förklara och göra regelverken begripliga samt att få till stånd en fungerande kapitalförsörjning.

En första insats som skulle behövas är att förbättra information om regelverken. Flera av de specifika reglerna för småskalig produktion är fördelade mellan olika myndigheter, därför bör regeringen ge t.ex. Livsmedelsverket i uppgift att inom projekten för 24-timmarsmyndigheten samla webbaserad information om regelverk kring småskalig livsmedelsproduktion. Detta bör ges regeringen till känna.

Folkpartiet är positivt till mobila slakterier då det kan vara en åtgärd för att minska transporter av levande djur. Fortfarande kvarstår dock en del problem att lösa, framför allt omhändertagandet av slaktavfallet samt kylkapacitet. Att slakteriavfall betraktas som riskavfall innebär en uppenbar kostnadsökning och byråkratisering som blir särskilt svår för de mindre slakterierna. Det är naturligtvis viktigt att säkerställa att man inte får en spridning av infektions-

Fel! Okänt namn på

sjukdomar via hanteringen av slakteriavfall, men det bör finnas vägar runt denna problematik utan att behöva bränna vissa delar av avfallet. Riksdagen bör uppdraga åt regeringen att arbeta dels nationellt, dels inom EU för att förenkla regelverken kring slakteriavfall. Detta bör ges regeringen till känna.

Det är intressant att regeringen nu låtit Nutek utföra en mätning av företagens administrativa börda på bl.a. miljö- och jordbruksområdena. Mätningarna skall vara genomförda den 28 februari 2006 men formuleringen av de faktiska målen om minskad administrativ börda skall inte nås förrän den 30 juni 2010. Vi anser att ambitionen att förenkla den administrativa bördan skall ha en högre prioritet och ambitionsnivå och att målen skall uppnås senast 31 december 2006. Detta bör ges regeringen till känna.

I skrivelsen tar regeringen upp frågor som rör branschsamverkan. Folkpartiet är tveksamt till regeringens skrivningar på detta område. Branschsamverkan kan naturligtvis vara viktigt för det enskilda företaget. Vi anser dock att det är upp till varje enskilt företag att vid behov själva söka sig till aktuell branschorganisation. Vi anser inte att det är en statlig uppgift att ha synpunkter på branschsamverkan och att det faktum att flera mindre företag väljer att ej ansluta sig till branschorganisationer gör att man måste ta hänsyn till detta bl.a. när det gäller tillsynsrådgivning. Detta bör ges regeringen till känna.

Myndigheternas kontrollverksamhet

Ett av de områden som i praktisk vardag påverkar småföretagarna på ett märkbart sätt och som det ofta finns kommentarer kring är myndigheternas kontrollverksamheter. Det framförs både kritik om för få kontroller med tanke på de årliga kostnaderna och om för nitiska och för frekventa kontroller. Riksdagen har nyligen behandlat frågor kring livsmedels- och djurkontroller. Folkpartiet har i motionen *Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn* delgivit sina synpunkter på en effektiv livsmedelstillsyn där vi anser att kostnaderna måste vara konkurrensneutrala.

Folkpartiet är positivt till en generös tolkning av lagen exempelvis vad gäller undantag för ”bed and breakfast”-servering vilket innebär möjligheter för landsbygdsutveckling utan alltför tungrodd byråkrati. Den avgränsning som finns är bra för att säkerställa en god livsmedelskontroll.

När det gäller den småskaliga produktionen finns det dock en del specifika problemställningar. Ett av de problem som mindre producenter tar upp är att de upplever rigida regler när det gäller hygien och säkerhet. Folkpartiet anser det viktigt med hög hygien och säkerhet i livsmedelsproduktionen. Samtidigt kan den ofta upprätthållas med andra metoder i det lilla företaget än i den mer storskaliga produktionen. Det är därför viktigt att etablera en konsensus kring vilka krav som skall ställas på de små företagen samt hur tillsynen och rådgivningen från myndigheterna skall utformas. Vi anser därför att regeringen skall ge Livsmedelsverket ett särskilt uppdrag vad gäller arbetet med intensifierade tillsynsrekommendationer och utbildning av livsmedelsinspektörer

vad avser småskalig livsmedelsproduktion. Detta bör ges regeringen till känna.

Regeringen tar i skrivelsen upp att man ämnar ge Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Statens veterinärmedicinska anstalt i uppdrag att inleda ett samarbete med olika branschaktörer för att utreda hur jordbruksanläggningar som föder upp svin kan kontrolleras och klassificeras epidemiologiskt för att medge att djuren endast genomgår okulär besiktning efter slakt. Livsmedelsverket kommer också att få i uppdrag att tillsammans med branschen ta initiativ till och undersöka förutsättningarna för att bedriva pilotprojekt med syfte att undersöka möjligheterna att ytterligare effektivisera och modernisera köttbesiktningen. Folkpartiet är i grunden positivt till en förändring i levandedjursbesiktning om detta leder till en effektivare och säker kontroll. Vi vill dock särskilt påpeka att utredningen också tar med ekonomiska och praktiska aspekter för såväl slakterierna som lantbrukarna. De förenklingar som kan göras utan att säkerheten åsidosätts är givetvis välkommet och vi ser positivt på olika typer av pilotprojekt för att komma fram till de bästa lösningarna.

En sista fråga som ofta lyfts upp som ett problem för småslakterierna är tillsynsavgifterna. Vi är därför positiva till att regeringen nu reducerar avgifterna för slakterikontrollerna. Folkpartiet anser att det nu är viktigt att de mellanstora slakterierna också får rimliga kostnader så att deras möjligheter att överleva inte slås undan. I den utredning om avgifter för foder, livsmedels- och djurskyddstillsyn (Jo2004:07) som beskrivs i skrivelsen så föreslås möjligheten att ytterligare reducera avgiften i de regioner som har en geografisk begränsning. Folkpartiet anser att detta är en intressant tanke.

LBU-medel och stöd till forskning

Regeringen för i några delar av skrivelsen en diskussion kring hur landsbygdsprogrammet kan stödja utvecklingen av småskalig livsmedelsproduktion. Man gör bland annat följande bedömning:

Den nya EG-förordningen om stöd för landsbygdsutveckling ger ökade förutsättningar att stödja utvecklingen av landsbygdsens företagande inklusive småskalig livsmedelsförädling. Även stödmöjligheter inom ramen för det nationella kuvertet som tillämpas i genomförandet av jordbruksreformen kan bidra till att utveckla den småskaliga livsmedelsförädlingen.

Folkpartiet delar regeringens uppfattning att man inom målet allmän landsbygdsutveckling borde kunna göra särskilda insatser vad avser småskalig livsmedelsproduktion. Samtidigt vill vi påpeka att man bör prioritera miljöstöden i de blivande LBU-programmen. Vi delar dock regeringens uppfattning att de resurser som finns i det tredje området, allmän landsbygdsutveckling, kan användas för att stödja småskalig livsmedelsproduktion. Det är viktigt att detta stöd inte innebär alltför mycket stöd till enskilda företag då den typen av stöd kan leda till snedvridning av konkurrensen och ett stödberoende

Fel! Okänt namn på

näringsliv. För enskilda företagare kan snarare utbyggnaden av bra system för mikrolån vara en bättre och rimlig form av hjälp. Det är också viktigt att utformningen av stöden inte bara försvinner i en projektkarusell, där verksamheten aldrig blir självbärande. Vi ser framför allt att stöden bör användas till utbildning och uppbyggnaden av nya understödjande strukturer. Här anser vi att regeringen särskilt bör uppmärksamma problemen kring logistik och distribution. Därför bör man särskilt prioritera projekt som bidrar till att lösa denna typ av problem.

Ett annat viktigt område är kompetensutveckling och rådgivning till småskaliga livsmedelsföretagare i fråga om bl.a. livsmedelshygien och kvalitets-säkring (HACCP), vilket också regeringen omnämner. Här är det dock viktigt att behovet och kravet på utbildningsinsatserna kommer underifrån från företagen själva.

En viktig statlig uppgift torde vara på forskningssidan där viktiga forskningsinsatser för innovationer och utveckling vad gäller livsmedelsförädling borde kunna intensifieras. De insatser som nu görs vad gäller "functional food" är förmodligen enbart i sin linda och borde också kunna utvecklas ytterligare. Dessutom finns det flera andra områden inom livsmedelsforskningen som skulle kunna vara viktiga för lokal produktion. Det är viktigt att när statliga myndigheter tar fram utlysningar för företagsnära forskning inom livsmedelsområdet villkoren blir sådana att också små och medelstora livsmedelsföretag har en möjlighet att delta.

Utbildning

Folkpartiet har vid flera tillfällen lyft fram hur viktig en fungerande yrkesutbildning är för de areella näringarna. Det är därför intressant att läsa att regeringen nu tagit fasta på förslaget om ett lärlingssystem, som Folkpartiet liberalerna verkat för under ett stort antal år. Att lärlingssystemet kan knyta unga människor till livsmedelssektorn är en naturlig följd och bör kunna uppmuntras. Vi tror att en väl fungerande lärlingsutbildning skulle kunna bli ett lyft för flera områden inom både lantbruk och livsmedelsproduktion.

Det är dock viktigt att också lyfta fram de eftergymnasiala utbildningarna. Flera livsmedelstekniska utbildningar riskerar att läggas ned på grund av lågt sökandetryck och i det läget är det kanske extra viktigt att satsa på andra utbildningsvägar som t.ex. kvalificerade yrkesutbildningar.

Konsumentperspektivet

Konsumentperspektivet är en av grundpelarna för Folkpartiets livsmedelspolitik.

Vi är därför glada att en av de konsumentfrågor som vi drivit sedan flera år, den s.k. Smiley-märkningen, uppmärksammats i skrivelsen. Folkpartiet är

Fel! Okänt namn på

därför positivt till det förslag om Smiley-märkning som den särskilda utredaren nu lämnat och hoppas att det snart blir verklighet. Folkpartiet har som sagt i flera motioner både i EU och i Sveriges riksdag lyft fram Smiley-märkningen som ett bra instrument för att offentliggöra resultatet av livsmedelskontrollen.

En än viktigare fråga som diskuteras i skrivelsen är konsumenternas tillgång till lokal eller småskaligt producerad mat. Folkpartiet har redan tidigare pekat på problemen för lokala företag avseende tillgång till försäljning via de stora varukedjorna. Det är också uppenbart att kombinationen av alltför få aktörer på marknaden och den ökade fokuseringen på egna varumärken riskerar att slå ut små lokala producenter av livsmedel och kommer därmed att undandra konsumenterna möjligheten att välja lokalt producerad mat. Folkpartiet vill ge konsumentorganisationerna ett riktat och tillfälligt stöd för att kunna granska effekterna av kedjornas egen märkning ur ett konsumentperspektiv och därmed också underlätta debatten kring denna ganska genomgripande förändring av livsmedelsmarknaden som nu pågår. Vi tror att detta också skulle kunna stärka den lokalt producerade maten.

Internationella utblickar

Vi lever i en internationell värld med behov av att både sälja och köpa produkter från andra länder. Dessa utblickar saknas helt i skrivelsen vilket är en brist då chanserna ökar betydligt att få ekonomi om produkterna kan förädlas. Detta bör ges regeringen till känna.

Detta faktum för tredje världen bör även i detta sammanhang uppmärksammas. Folkpartiet har i flera andra sammanhang uppmärksammat regeringen på det stora problem som tredje världen upplever vid fortsatt eskalerade tullar. Att tullsatserna ökar vid förädling slår givetvis undan möjligheter för tredje världen att kunna exportera viktiga produkter för sin överlevnad. Detta bör regeringen i olika internationella sammanhang ytterligare verka för att undanröja.

Stockholm den 25 november 2005

Anita Brodén (fp)

Lennart Fremling (fp)

Marie Wahlgren (fp)

Gunnar Nordmark (fp)

Sverker Thorén (fp)

Heli Berg (fp)